

I. KAPITULUA

Klase-gizartea eta Estatua

1. ESTATUA, KLASE ARTEKO KONTRAESANEN IZAERA ERAMANGAITZAREN PRODUKTUA¹

Marxen doktrinarekin gaur egun, historian pentsalari iraultzaileen doktrinarekin eta askatasunaren aldeko borrokan klase zapalduen buruzagien doktrinarekin behin eta berriz gertatu dena gertatzen da. Iraultzaile handien bizitzan, klase zapaltzaileek etengabeko jazarpenetara azpiratzen dituzte, beren doktrinak haserrerik basatienarekin, gorrotorik amorratuena-ekin, gezur eta kalumnien kanpainarik neurrigabeenarekin hartzen dituzte. Beren heriotza ostean, minik ematen ez duten ikono bihurtzen saiatzen dira, kanonizatzen, nolabait esatearren, beren *izenak* loriazko aureola batez inguratzen, horrela klase zapalduak “kontsolatu” eta engainatzeko, beren doktrina iraultzailearen *edukia* zikiratuz, honen sorbatz zorrotza kamustuz, hau baliogabetuz. Marxismoaren halako “konponketaren”

1. *Estatua eta Iraultza. Estatuaren doktrina marxista eta proletalgoaren eginkizunak iraultzan* liburua Leninek klandestinitatean idatzi zuen 1917ko abuztu eta irailaren artean, Lenin Behin-behineko Gobernu burgesaren jazarpenetatik ezkutatatu zenean.

1916ko udazkenean eta 1917 hasieran, Lenin Zurichen bizi zen eta lan asko egin zuen liburutegian, Estatuari buruzko Marx eta Engelsen lanak ikasten. Oharrak letra txikiz eta estuz egin zituen, *Marxismoa Estatuari buruz* izeneko koaderno urdin batean. Koadernoan Marx eta Engelsen lanetako aipamenak bildu zituen, hala nola, K. Kautskyren, A. Panneckoeken eta E. Bersteinen liburuen eta artikuluen zatiak, Leninen ohar kritiko, ondorio eta orokortzeekin.

Leninek material hauek erabili zituen, nahiz eta ez guztiz, bere Estatua eta Iraultza idazlan ederra idazteko.

Bere planaren arabera, liburuak zazpi kapitulu eduki behar zituen. Hala ere, azken kapituluan, *1905eko eta 1917ko Errusiako Iraultzen esperientzia* ez zen idatzia izan, soilik bere plan zehaztuak eta *Ondorioko* plana kontserbatu ziren. Liburua 1918an agertu zen.

Estatua eta Iraultzaren bigarren argitalpena 1919an argitaratu zen. Egileak bigarren kapituluari “Nola planteatzen zuen Marxek auzia 1852an” atala gehituzion.

aurrean elkar eskua ematen dira gaur egun burgesia eta langile mugimenduaren barnean oportunistak. Ahaztu egiten dute, bigarren maila batera baztertzen dute, desitxuratu egiten dute doktrina honen aspektu iraultzailea, bere izpiritu iraultzailea. Lehen mailan jarrarazten dute, goretsi egiten dute burgesiarrentzat onargarria dena edo hori ematen duena. Sozialchauvinista guztiak dira gaur egun —bromak alde batera utzita!— “marxistak”. Eta gero eta maiztasun handiagoz, zientzialari burges alemaniarrek, atzo oraindik marxismoa birrintzen espezialistak zirenak, gaur Marx nazional alemaniar batetaz hitz egiten dute, hauen arabera, hain zoragarriki antolaturiko langile elkarte hauek hezi zituela harrapakaria gerra aurrera eramateko!

Horrelako egoeraren aurrean, marxismoaren desitxuratzearen zabalkunde ikaragarri honen aurrean, gure eginkizuna, batez ere, Marxen Estatuari buruzko benetako doktrina *berreskuratzean* datza. Honetarako beharrezkoa da Marxen eta Engelsen lanetako pasarte sorta oso bat aipatzea. Noski, aipamen luzeek azalpena pisutsua egiten dute eta ez dute ezertan laguntzen honi izaera herrikoi bat ematen. Baina erabat ezinezkoa da hauek alde batera uztea. Ez dago Marx eta Engelsen lanetako Estatuaren inguruko pasarte guztiak, edo, gutxienez pasarte erabakigarri guztiak, ahal den modurik zabalenean aipatzea beste erremediorik, honela, irakurleak bere kabuz sozialismo zientifikoaren sortzaileen ideien multzoaren eta hauen garapenaren nozio bat osatu dezan, hala nola, dokumentalki frogatua eta argitasun osoz agerian utzia izan dadin, gaur egun nagusi den “kautskysmoak” egindako ideia hauen desitxuratze guztia.

Has gaitezen F. Engelsen lanik ezagunenarekin: *Familiarren, jabetza pribatuaren eta Estatuaren jatorria*. Bere seigarren argitalpena jada 1894an izan zen argitaratua Stuttgarten. Komengarria da aipamenak jatorrizko alemaniarretik itzultzea, itzulpen errusiarrak, hainbeste izanik, zati handi batean osatugabeak edo eskasak baitira.

“Estatua —dio Engelsek, bere analisi historikoa laburtuz— ez da inondik inora gizarteari kanpotik inposaturiko bostere bat; ez da ‘ideia moralaren errealitatea’, ezta ‘arrazoiaren irudia eta errealitatea’ ere, Hegelek baieztatzen duen moduan.

Hobe esanda, gizartearen produktu bat da, hau garapen maila jakin batera iristen denean; gizarte hau bere buruarekin erremedia ezinezko kontraesan batean korapilatu denaren eta uxatzeko gai ez den antagonismo eramangaitzetan zatiturik dagoenaren aitorpena da. Baina antagonismo hauek, borrokan dauden interes ekonomikoak dituzten klase hauek, beraien artean jan ez daitezen eta gizartea borroka antzu batean ahitu ez dezaten, beharrezkoa gertatzen da itxuraz gizartearen gaineratik kokaturik dagoen botere bat, talka leundu dezan eta hau ‘ordenaren’ mugetan mantendu dezan. Gizartetik jaiotako botere hori, baina beraren gaineratik jarri eta berarengandik geroz eta gehiago banatzen den hori da Estatua” (177-178 orr. Seigarren argitalpen alemaniarra).

Hemen, argitasun osoz adierazirik agertzen da, Estatuaren paper historikoari eta esanahiari dagokionean marxismoak duen funtsezko ideia. Estatua klase arteko kontraesanen *izaera eramangaitzaren* produktua eta seinalea da. Estatua, klase arteko kontraesanak objetiboki adiskidetu ezin diren lekuan, momentuan eta graduan sortzen da. Eta alderantziz: Estatuaren existentziak klase arteko kontraesanak eramangaitzak direla frogatzen du.

Puntu garrantzitsu eta kardinal honetan hasten da, hain zuzen ere, oinarrizko bi norabide jarraitzen dituen marxismoaren desitxuratzea.

Alde batetik, ideologo burgesek eta burges txikiek, gertaera historiko eztabaidaezinengatik Estatua klase arteko kontraesanak eta klase arteko borroka dagoen tokian bakarrik existitzen dela onartzera behartuta egonik, halako moduan “zuzentzen” dute Marx, ezen Estatua, klaseen *adiskidetzera* organo bezala agerrarazten duten. Marxen arabera, Estatuak ezingo luke sortu ezta mantendu ere klaseen adiskidetzea posible balitz. Irakasle eta publizista zikoitzen eta filistearren arabera —pauso bakoitzeko, borondate onez, Marx inbokatzen dutela!— klaseak adiskidetzen dituen hain zuzen ere Estatua da. Marxen arabera, Estatua klaseko *dominazio* organoa da, klase batek bestea *zapaltzeko* organoa; klaseen arteko talkak leunduz, zapalkuntza hau legeztatzen eta finkatzen duen “ordenaren” sorkuntza da. Politiko burges txikien ustez, ordena, hain zuzen ere klaseen arteko adiskidetzea da eta ez klase batek

bestea zapaltzea. Talkak leuntzeak beraiantzat adiskidetzea esan nahi du, eta ez klase zapalduer beren zapaltzaileak azpiratzeko borroka bide eta prozedura jakin batzuk kentzea.

Adibidez, 1917ko iraultzan zehar, Estatuaren esanahia-
ren eta paperaren arazoa bere tamaina osoan planteatu zene-
an, eremu praktikoan, berehalako ekintzarako arazo bezala
eta, gainera, masen ekintza bezala; sozial-iraultzaile guztiak
(eseristak)² eta mentxebike³ guztiak, bat batean eta erabat,

2. Eseristen alderdiaren programa I. Kongresuan onartu zen, Finlandian 1905eko abenduaren 29tik 1906ko urtarrilaren 6ra burutua.

Sozialista iraultzaileak (eseristak): errusiar burges txikien alderdia, talde eta zirkulu populista ezberdinen bateraketaren ondorioz, 1901 amaieratik 1902 hasierara bitartean sortua.

Sozial iraultzaileek ez zuten langile klasearen eta nekazarien arteko ezberdintasunik ikusten, nekazalgoaren barnean dauden ezberdintasunak eta klase kontraesanak ezkututzen zituzten eta ukatu egiten zuten proletalgoak iraultzan duen zuzendaritza papera.

Sozial iraultzaileen nekazal programak lurraren jabeago pribatuaren abolizioa eta lur hauek denon erabilerarako komunitateari ematea aurreikusten zuen, baita mota guztietako kooperatiben sustapena ere. Sozial iraultzaileek euren programa “lurraren sozializaziorako” programa bat bezala aurkezten zuten, baina sozialistatik ez zeukan ezertxo ere, izan ere, Leninek erakutsi zuen bezala, lurraren jabetza pribatua deuseztatuz bakarrik, langile klasea boterearen jabe egin gabe eta ekoizpen baliabide nagusiak (bankuak, enpresa garrantzitsuak eta trenbideak) bere eskuetan hartu gabe, ezin daiteke kapitalaren nagusitasunarekin eta masen miseriarekin amaitu. Sozial iraultzaileen nekazal programaren benetako edukia, historikoki aurrerakoia, lur-jabe handien jabetzaren deuseztapena zen; aldarrikapen honek iraultza burges demokratikoan nekazariak zituzten interesak eta helburuak islatzen zituen.

Mundu gerra inperialistaren urteetan, sozial iraultzaileen gehiengoak posizio sozial chauvinista bat hartu zuen.

1917ko otsaileko iraultza burges demokratikoaren garaipenaren ondoren, sozial iraultzaileek, mentxebikeekin batera, burges eta lurjabeen Behin-behineko Gobernuaren euskarri nagusia izan ziren, bertan zeudelarik alderdiko buruzagiak (Kerensky, Avxentiev eta Chernov). Sozial iraultzaileen alderdiak ukatu egin zuen nekazarien aldarrikapena betetzea (lurjabe handien jabetza ezabatzea) eta hau mantentzearen alde egin zuen. Behin-behineko Gobernuetako sozial iraultzaileen ministerioek destakamendu errepresiboak bidaltzen zituzten lurjabeen lurrez jabetzen ziren nekazarien aurka.

1917ko amaieran, sozial iraultzaileen ezkerreko hegala, sozial iraultzaile ezker-tiarren alderdi independentea sortu zuen.

Atzerriko esku hartze militarreko urteetan ere, eseristek kontrairaultza bultzatu zuten, baliabide guztiekin armada zuriaren eta atzerriko armaden alde egin zuten eta Estatu sobietarreko eta alderdi komunistako buruzagien aurka konspirazioak eta ekintza terroristak antolatu zituzten.

3. *Mentxebikeak*: sozialdemokrazia errusiarreko korrante oportunistak, oportunismo internazionalerako tendentziatarako bat, POSDRren II. Kongresuan (1903) *Iskra* leninistaren aurkariak sortua. Kongresuan, alderdiko erakunde zentraletarako hau

“Estatuarengatiko” klaseen “adiskidetzaren” teoria burges txikian jausi ziren. Bi alderdi hauetako politikari hauen kontaezinezko ebazpen eta artikulua pila daude “adiskidetzaren” teoria zikoitz eta filistearraz saturaturik. Estatua klase jakin baten dominazio organoa dela eta honek ezin duela bere antipodarekin (klase kontrajarriarekin) adiskidetu, demokrazia burges txikiak inoiz ulertu ezingo duen zerbait da. Estatuarenganako duten jarrera da, gure sozial-iraultzaileak eta mentxebikeak inondik inora sozialistak ez direla erakusten duen sintoma nabarmenetako bat (guk boltxebikeok beti mantendu dugun moduan), fraseologia ia sozialista bat duten demokrata burges txikiak direla adierazten duelarik.

Beste aldetik, marxismoaren desitxuratze “kautskiarra” dezente zoliagoa da. “Teorikoki” ez da ukatzen Estatua klase dominazioko organoa denik, ezta klase arteko kontraesanak eramangaitzak direnik ere. Baina aintzakotzat hartzen ez dena edo ezkututzen dena ondorengoa da: Estatua klaseen arteko kontraesanen izaera eramangaitzaren produktua bada, gizartearen *gainetik* dagoen eta gizartetik “*gero eta gehiago dibortziatzen den*” indar bat bada, argi geratzen da klase zapalduaren askapena ezinezkoa dela, ez bakarrik iraultza biolento bat gabe, baita estatu boterearen aparatuaren sunsiketarik gabe ere, hau klase dominatzaileak sortua izan den eta “dibortzio” honen gorpuztea den aldetik. Geroago ikusiko dugun moduan, Marx, iraultzaren eginkizunen analisi historiko konkretuaren bidez, zorrotzasunik osoenarekin iritsi zen berez teorikoki argia den ondorio honetara. Eta ondorio hau da hain

taketan leninistek gehiengoa lortu zuten eta boltxebike izenez deitu zitzaizen (gehiengoa esan nahi duen “bolchinstvó” hitzetik datorrena), oportunistak gutxiengoa izan ziren, mentxebike deitu zitzaielarik (gutxiengo esan nahi duen “menchinstvó” hitzetik datorrena).

Mentxebikeak alderdiaren programa iraultzailearen aurka azaltzen ziren, iraultzan langileek izan behar zuten hegemoniaren aurka, langile klasearen eta nekazarien arteko elkartasunaren aurka eta burgesia liberalarekin ituna egitearen alde.

1905-1907ko iraultzaren porrotaren ostean, proletalgoaren alderdi iraultzailea ilegaltasun orotik garbitu nahi izan zuten. 1912an POSDRen Errusia osoko VI. Konferentzian bere egituratik mentxebike-likidatzaileak kaleratu zituen.

1917an, mentxebikeen ordezkariak Behin-behineko Gobernu burgesean hartu zuten parte eta ondoren Urriko Iraultzan, beste alderdi kontrairaultzaile batzuekin batu zen botere sobietarraren aurkako borrokara.

zuzen ere —ondorengo orrialdeetan xehetasun osoz azalduko dugun bezala— Kautskyk... “ahaztu” eta faltsutu duena.

2. INDAR ARMATUEN DESTAKAMENDU BEREZIAK, KARTZELAK, ETAB.

“... Antolaketa jentilizio zaharraren aurrean (tribuen edo klanena)⁴ —jarraitzen du Engelsek— Estatua, lehenik eta behin, bere menpekoak lurraldearen arabera banatzeagatik bereizten da...”

Guri, banaketa hau “naturala” iruditzen zaigu, baina honek gens edo tribuen antolaketen aurkako borroka luzea eskatu zuen.

“... Bigarren ezaugarri bereizgarria, jada herri armatua ez den indar publiko baten ezarpena da. Indar publiko berezi hau beharrezko gertatzen da, zeren gizartea klaseetan zatitua dagoenetik ezinezkoa baita jada biztanleen berezko antolakuntza armatua... Indar publiko hau Estatu orotan existitzen da; eta ez dago soilik gizon armatuez osatua, baita gizarte jentilizioak ezagutzen ez zituen gehigarri materialez ere, kartzelez eta mota guztietako instituzio hertsatzaileez...”

Engelsek Estatua deritzon “indar” horren nozioa garatzen du; gizartetik ernaltzen da, baina beraren gainetik jartzen eta berarengandik geroz eta gehiago dibortziatzen da. Zertan datza funtsean indar hau? Beren eskuetan kartzelak eta bestelako elementuak dituzten gizon armatuen destakamendu berezietan.

Gizon armatuen destakamendu berezietaz hitz egiteko eskubidea daukagu, zeren indar publikoa, Estatu ororen ezaugarri dena, ez da jada herri armatua, bere “berezko antolakuntza armatua”.

Pentsalari iraultzaile handi guztiak bezala, Engels, langile kontzienteenen arreta pentsatzen duen horretara zuzentzen

4. *Gizartearen antolakuntza jentilizioa*: antzinaroko giza antolakuntza edota gizate-riaren historiako lehenengo erakunde ekonomiko-sozialari esaten zaio. Komunitate jentilizioak, odolkideez osatutako kolektibitatea ordezkatzeko zuzen, lotura ekonomikoez eta sozialez lotua. Ekoizpen baliabideen jabetza soziala eta ekoiztutako produktuen banaketa berdina ziren erregimen primitibo honen ekoizpen erlazioen oinarria. Ekoizpen erregimen mota hau ekoizpen indarren garapen maila baxu-ri eta garai hartan zuten izaerari dagokio.

saiatzen da, filisteo dominatzaileak hain zuzen ere arreta gutxien merezi duela, gauzarik ohikoena dela, jada solidoak ez ezik petrifikatuak direla ere esango genukeen aurreiritziekin santifikaturik dagoen horretara. Ejertzito iraunkorra eta polizia estatu boterearen indarraren oinarrizko instrumentuak dira. Baina, izan al daiteke akaso beste modu batera?

XIX. mende bukaerako europarren gehiengo zabalaren ikuspuntutik, kontuan hartuz Engels hauengana zuzentzen zela eta ez zutela iraultza handirik bizi edo gertutik ikusi, hau ezin zitekeen beste modu batetara izan. Beraientzat erabat ulergaitza zen “herriaren berezko antolakuntza armatuaren” ideia hori. Gizartearen gainetik jarrita eta honengandik dibortziatuta dauden gizon armatuen destakamendu berezien (polizia eta ejertzito iraunkorra) beharra zergatik sortu den galderari, Europa Mendebaldeko filistearrak eta filistear errusiarrak, Spencerrri edo Mijailovskiri maileguan harturiko pare bat esaldirekin erantzutera jotzen zuen, bizitza sozialaren konplexutasun hazkorrari, funtzioen ezberdintasunari, etab. i eutsiz.

Erreferentzia hauek “zientifikoak” ematen dute eta ederki lokartzen dute pertsona arrunta, aldi berean nagusiena eta oinarrizkoena ezkutatzuz: gizartearen zatiketa klase antagoniko eta eramangaitzetan.

Zatiketa hau existituko ez balitz, “herriaren berezko antolakuntza armatua”, makila erabiltzen duten tximino taldearen antolakuntza primitiboaren aldean, edo gizaki primitiboaren aldean, edo klanetan bildutako gizakien aldean, ezberdindu egingo litzateke bere konplexutasunagatik, bere teknika garatuagatik, etab. engatik; baina horrelako antolakuntza bat posiblea izango litzateke.

Eta ez da posible zeren gizarte zibilizatua klase etsaietan eta, gainera, etsai adiskidezinetan, zatiturik aurkitzen da, hauen “berezko” armatzeak elkarren arteko borroka armatura eramango lukeelarik. Estatua sortzen da, indar berezi bat sortzen da, gizon armatuen destakamendu bereziak; eta iraultza bakoitzak, estatu aparatua suntsitzean, agerian erakusten digu klase arteko borroka, argi eta garbi erakusten digu nola klase dominatzailea bere esanetara dauden gizon armatuen destakamendu bereziak berrezartzen ahalegintzen den, nola klase

zapaldua modu honetako gizarte bat eraikitzen ahalegintzen den, ez zapaltzaileentzat baliagarri izateko gai dena, zapalduentzat baizik.

Aipaturiko pasartean, Engelsek teorikoki, guri iraultza handi batek praktikoki eta, gainera, masen ekintzaren maila batean, planteatzen digun arazo berdina planteatzen du: gizon armatuen destakamendu “berezien” eta “herri armatuaren berezko antolakuntzaren” arteko erlazioaren arazoa. Iraultza europarren eta errusiarren esperientziak arazo hau modu konkretu batean nola erakusten duen ikusi behar dugu.

Baina bueltatu gaitezen Engelsen azalpenera.

Engelsek azpimarratzen du, batzuetan, adibidez Iparramerikako zenbait tokietan, indar publiko hau ahula dela (gizarte kapitalistaren barnean salbuespen arraroez ari da, Iparramerikako toki batzuez non, aldi aurre inperialistan, kolono libreak agintzen zuen), baina, termino orokorretan, indartu egiten dela:

“... Indar publikoa sendotu egiten da klase arteko antagonismoak Estatuaren barnean gogortu egiten diren heinean eta aldameneko Estatuak handiagoak eta jendetsuagoak bihurtzen diren heinean. Eta hau ez bada horrela, azter dadila geure egungo Europa, klase borrokak eta konkisten lehiak indar publikoa hainbeste haztarazi dutela, ezen honek gizarte guztia eta gainera Estatu bera irensteko mehatxua egiten duela...”

Hau ez zen joan den mendeko 90. hamarkadaren hasiera baina beranduago idatzia izan. Engelsen azken hitzaurreak 1891ko ekainaren 16ko data darama. Garai haietan, apenas hasi zen Frantzia, eta oraindik are ahulago Iparramerikan eta Alemanian, inperialismoranzko biraketa, nahiz trusten aginte osoaren zentzuan, nahiz banku handi ahalguztidunen zentzuan, politika kolonial handi baten zentzuan, etab. Orduz geroztik, “konkistetako lehiak” aurrerapauso erraldoi bat eman du, hainbestekoa ezen XX. mendeko bigarren hamarkada hasieran planeta erabat zatiturik geratu zela “konkistatzaile etsai” hauen artean, hau da, potentzia harrapari handien artean. Orduz geroztik, lur eta itsas armamentuak proportzio sinestezinetan hazi dira, eta, Ingalaterraren edo Alemaniaren munduaren aginteagatiko 1914-1917ko harrapakaria gerrak,

harrapakinen banaketagatiko gerrak, erabateko hondamendi baten hertzeraino eraman du Estatu botere harrapari batek gizarteko indar guztiak “xurgatzea”.

Jada 1891ean, Engelsek “konkistetako lehia”, potentzia handien kanpo politikaren ezaugarri bereizgarri garrantzitsuenetako bat bezala seinalatzen jakin izan zuen. Eta 1914-1917 urteetako sozial-chauvinismoaren alprojek, hain zuzen ere lehia honek, geroz eta gehiago areagotuz, gerra inperialista bat eragin duenean, “euren” burgesiaren interes harraparien defentsa estaltzen dute, “aberriaren defentsaren” moduko, “errepublikan eta iraultzaren defentsaren” moduko eta beste tanke-rako esaldiekin!

3. ESTATUA, KLASE ZAPALDUA ESPLOTATZEKO INSTRUMENTUA

Botere publiko berezi bat gizartearen gainetik kokaturik mantentzeko, beharrezkoak dira zergak eta zor publikoa.

“...Indar publikoaren eta zergak biltzearen jabe —dio Engelsek—, funtzionarioak, gizarteko organo bezala, *honen gainetik kokaturik* agertzen dira orain. Antolakuntza gentilizioko (klaneko) organoei libreki eta borondatez ematen zitzaien errespetua jada ez zaie nahikoa, ezta irabazi ahalko balute ere...”. Funtzionarioen santutasunari eta inmunitateari buruzko lege bereziak ezartzen dira. “Polizia mespretxagarrienak”, klaneko ordezkariak baino “autoritate” gehiago dauka; baina Estatu zibilizatu bateko botere militarreko buru batek, klaneko buru bat bekaiztu lezake gizarteak gordetzen zion “berezko errespetuagatik”.

Hemen, funtzionarioek Estatuaren botereko organo bezala duten egoera pribilegiatuaren auzia planteatzen da. Funtsean jakin behar dena zera da: Zerk jartzen ditu gizartearen gainetik? Auzi teoriko hau 1871ko Parisko Komunak praktikan nola ebatzi zuen ikusiko dugu eta nola 1912an Kautskyk erre-akzionarioki estali zuen.

“...Estatua klase arteko antagonismoak mantsoagotzeko beharretik sortu zenez, eta aldi berean, klase hauen arteko gatazkaren erdian jaio zenez, lege orokor bezala, klase boteretsuenaren Estatua da, ekonomikoki dominatzailea den klasearena,

honen laguntzarekin politikoki ere klase dominatzailea bihurtzen dela, hemendik klase zapalduaren errepresiorako eta esplotaziorako bitarteko berriak lortuz...” Antzinako Estatua eta Estatu feudala ez ziren esklaboen eta jopuen esplotaziorako organo bakarrak izan, “Estatu ordezkari modernoa” ere kapitalak soldatapeko lana esplotatzeko erabiltzen duen instrumentua da. Hala ere, salbuespen moduan, badaude klaseak borrokan hain berdinak dauden momentuak non Estatua- ren botereak, itxurazko bitartekari gisa, une baterako independentzia bat hartzen duen bata eta bestearekiko...”. Hori gertatu zen XVII. eta XVIII. mendeetako monarkia absolutuekin, lehenengo eta bigarren Inperioko bonapartismoarekin⁵ Frantzian eta Bismarckekin Alemanian.

Eta hori gertatu da —gehitzen dugu geuk— Kerenskyren gobernuarekin Errusia errepublikarrean, langileri iraultzaileen jazarpenei ekitera jo ostean, sovietak, demokrata txiki burgesek zuzendurik egotearen ondorioz, jada indargabeak diren momentu batean, eta burgesia oraindik ez denean nahikoa indartsua hauek garbi eta sinpleki disolbatzeko.

Errepublika demokratikoan —jarraitzen du Engelsek— “aberastasunak” bere boterea zeharka gauzatzen du, baina seguruagoa den modu batean”, eta, lehenik, “funtzionarioen ustelkeria zuzenaren bidez gauzatzen du” (Iparramerika) eta bigarren, “gobernuen eta burtsen aliantzaren” bidez (Frantzia eta Iparramerika).

Gaur egun, inperialismoak eta bankuen aginteak arte harriarri batean bihurtu arte “garatu” dituzte errepublika demokratikoetan, hau edozein izanda ere, aberastasunaren botere ahalguztiduna defendatzeko eta praktikara eramateko bi metodo hauek. Adibidez, Errusiako errepublika demokratiko lehen hilabeteetan, koalizio gobernuan, “sozialisten” —sozial-iraultzaileen eta mentxebikeen— eta burgesiaren arteko eztei egunak dei geniezaiokenetan zehar, Palchinski jaunak kapitalisten eta beren lapurren aurkako gerra hornigaien bi-

5. *Bonapartismoa* (Bonaparte enperadore frantziarraren izenetik datorrena): kapitalisten eta langileen alderdien borroka latzaz baliatuz, partidista bezala agertu nahi ez duten gobernuen izena da. Gobernu hauek normalean iruzur egiten diete langileei promesa eta opari txikiekin, baina, izatez, kapitalisten zerbitzura daude.

dez eginiko fiskoaren lapurreten aurkako murrizketa neurri guztiak saboteatu bazituen, eta gero, behin ministeriotik at egonik, Palchinski jauna (noski erabat berdina zen beste Palchinski batek ordezkatua izanik) urtean 120.000 rubloko soldata zuen postutxo batekin “sartu” bazuten kapitalistek, zer esan nahi du horrek? Zer da, eroskeria zuzena ala zeharkakoa? Gobernuen eta kontsorzioen arteko aliantza bat da? ala soilik adiskidetasunezko loturak? Zein paper jokatzen dute Chernovtarrek, Tseretelitarrek, Avxentientievtarrek eta Skobelevtarrek? Diru publikoen xahutzaile milioidunen aliatu “zuzena” ala soilik zeharkakoena?

“Aberastasunaren” botere ahalguztiduna errepublika demokratikoetan seguruagoa ere bada, ez baitago mekanismo politikoaren akats baten edo bestearen menpe, ezta kapitalismoaren estalki txarraren menpe ere. Errepublika demokratikoa kapitalismoa jantz daitekeen estalki politiko hoberena da: eta horrenbestez, kapitalak denetan hoberena den estalki hau kontrolatzen duenean (Palchinskitarren, Chernovtarren, Tseretelitarren eta besteen bidez), bere boterea hain modu seguruan, hain tinkoan, zimendatzen du, ez duela inarosten errepublika demokratiko burges barreneko inongo pertsonen, instituzioen edo alderdien aldaketek.

Gainera, ohartarazi behar da, Engelsek, zehaztasunik handienarekin, sufragio unibertsalari burgesiaren dominazio instrumentu deitzen diola. Sufragio unibertsala, dio Engelsek, jakina, sozialdemokrazia alemaniarraren esperientzia luzean oinarrituz, “langile klasearen heldutasunaren erakusgarria da. Ezin du iritsi eta ez da inoiz iritsiko gehiagora egungo Estatuan”.

Demokrata burges txikiek, gure sozial-iraultzaileen eta mentxebikeen moduan, eta beren haragizko anaiek, Europa Mendebaldeko sozial chauvinista eta oportunistak guztiek, sufragio unibertsaletik, noski, “gehiago” espero dute. “*Egungo Estatuan*”, sufragio unibertsala langileen gehiengoaren borondatea adierazteko eta hau praktikan jartzea bermatzeko gai den bitarteko bat denaren ideia faltsua tartekatzen dute euren artean eta sarrarazten diote buruan herriari.

Hemen ezin dugu ideia faltsu hau seinlatu besterik egin; manifestuan jarri Engelsen baieztapen hau, erabat argia, zehatza eta konkretua, lizundu egiten dela alderdi sozialista “ofizialen”

(hau da, oportunisten) propagandako eta agitazioko pauso bakoitzeko. Aurrerago Engelsek hemen ukatzen duen ideia honen faltsutasun osoaren azalpen zorrotz bat aurkituko dugu, “egungo” Estatuari buruzko Marx eta Engelsen ikuspuntuen inguruko gure azalpenean.

Bere lanik ezagunenean, Engelsek bere ikuspuntuen laburpen orokor bat egiten du ondorengo terminoetan:

“Beraz, Estatuak ez da existitu betidanik. Bera gabe moldatu diren gizarteak egon dira, Estatuaren eta bere boterearen noziorik txikiena ere eduki ez zutenak. Garapen ekonomikoaren fase jakin batera iristean, hau nahitaez gizartea klasetan zatitzearekin loturik egonik, zatiketa honek Estatuak behar batean bilakatu zuen. Orain, azkartasunez ekoizpenaren garapen fase batetara hurbiltzen ari gara non klaseen existentzia, behar bat ez izateaz gain, ekoizpenarentzako oztopo zuzen bat bihurtzen den. Klaseak ezinbestean sortu ziren modu berean desagertu egingo dira. Klaseen desagertpenarekin, nahitaez, Estatuak ere desagertuko da. Gizarteak, ekoizpena ekoizle berdinen elkarte libre baten oinarriaren gainean berreraikiz, Estatuaren makinaria guztia orduan egokituko zaion lekura bidaliko du: Zaharkituen museora, goruaren eta brontzezko aizkoraren ondora.

Zita hau ez da maiztasun handiz aurkitzen gaur egungo sozialdemokraziaren propaganda eta agitazioko argitalpenean. Baina hau aurkitzen dugunean ere, ia beti, ikono baten aurrean erreberentziak egingo balira bezala da, hau da, Engelsen omenaldi ofizial bat eskaintzeko, “Estatuaren makinaria guztia zaharkituen museora bidaltze” honek iraultzaren zer nolako zabaltasuna eta sakontasuna suposatzen duen aztertzeko saiakera txikienik gabe. Kasurik gehienetan ez da ikusi ere egiten Engelsek Estatuaren makinaria deitzen dionaren ulermenik ere.

4. ESTATUAREN “IRAUNGIPENA” ETA IRAULTZA BIOLENTOA

Estatuaren “iraungipenari” buruzko Engelsen hitzak hainbeste ospea dute, hain sarri aipatzen dira eta hain argi erakusten dute non dagoen marxismoaren ohiko faltsutzearen gakoa,

hauek oportunistora egokituak direnean, beharrezkoa gertatzen dela xehetasunez aztertzen geratzea. Hitz hauek dauden pasarte guztia aipatuko dugu:

“Proletalgoak estatu boterea hartzen du eta ekoizpen baliabideak Estatuaren jabetza bihurtzetik hasten da. Baina ekintza honekin, suntsitu egiten du bere burua proletalgo bezala eta suntsitu egiten ditu klase ezberdintasun eta antagonismo guztiak eta, honekin batera, Estatua bere gisan. Gizartea orain arte klase antagonismoen artean mugitu denez, honek Estatuaren beharra eduki du; hau da, ekoizpenaren kanpo baldintzak mantentzeko klase esplotatzailearen erakunde baten beharra, eta beraz, batez ere, klase esplotatua, dagoen ekoizpen moduak zehazturiko zapalkuntza baldintzetan (esklabotza, joputza, soldatapeko lana) indarraren bidez zapaldurik edukitzeko beharra eduki du. Estatua gizarte guztiaren ordezkari ofiziala zen, honen sintesia korporazio ikusgai batean; baina soilik bere garaian gizarte osoa ordezkatzeko zuen klasearen Estatua zen modura: Antzinaroan hiritar esklabisten Estatua zen; Erdi Aroan, noblezia feudalarena; gure garaian burgesiararena da. Estatua azkenik gizarte guztiaren benetako ordezkari bihurtzen denean, bere kabuz alferrikakoa izango da. Jada, zapaldurik mantendu beharreko klase sozialik existitzen ez denean; ekoizpenaren egungo anarkiagatik sortu diren klase dominazioarekin batera eta existentzia indibidualarengatik borrokarekin batera, borroka honen ondorio diren talkek eta gehiegikeriak desagertzen direnean, jada ez da zer zapaldu egongo, eta beraz, ez da beharrezkoa izango errepresiorako indar berezi hau, Estatua. Estatua eraginkorki gizarte guztiaren ordezkari bezala agertzen den lehen ekintza —gizartearen izenean ekoizpen baliabideen jabetza hartzea— aldi berean Estatu bezala egiten duen azken ekintza independentea da. Erlazio sozialetan Estatuak duen esku-hartzea alferrikakoa izango da eremu guztietan bata bestearen atzetik eta lokartu egingo da bere kabuz. Pertsonen gaineko gobernu gauzen administrazioagatik eta ekoizpen prozesuen gidaritza-gatik ordezkaturia izango da. Estatua ez da ‘abolitua’ izango: *iraungitu* egingo da. Hemendik habiatuz epaitu behar da, “herri Estatu libreari” buruz hitz egiten duen esaldi horren balihoa, denbora batez existitzeko eskubidea izan zuela agitazio

kontsigna bezala, baina azken finean, oinarri zientifikorik ez duela. Hemendik habiatuz ere hartu behar da kontutan anarkista deritzenen eskaera, Estatua egunetik gauera abolitu behar den euren nahikeria (*Anti-Dühring* edo *Eugenio Dühring jaunaren zientziaren iraulketa*, hirugarren argitalpen alemaniarreko 301-303 orr.).

Erratzeko beldurrik gabe esan dezakegu, hemen Engelsek azaldutako pentsamendu izugarri aberats hauetatik, egungo alderdi sozialistetan, pentsamendu sozialistaren benetako ondare izatera pasa den gauza bakarra, Estatuaren abolizioaren doktrina anarkistaren aldean, Marxen arabera, Estatua “iraungitu” egiten denaren tesia dela. Marxismoa honela mozteak oportunistora murriztea esan nahi du, “interpretazio” honekin ez baita zutik geratzen aldaketa mantso, pixkanakako, gradual baten nozio faltsua besterik, saltorik ez erauntsirik gabe, iraultzarik gabe. Estatuaren “iraungipenari” buruz ohiko zentzuan, orokortuan, masen zentzuan —honela esan badaiteke behintzat— hitz egitea, dudarik gabe iraultza lausotzearen pareko da, ez bada hau ukatzearen pareko.

Baina horrelako “interpretazioa” marxismoaren desitxuratzetik baldarrena da. Desitxuratze honek burgesiari bakarrik egiten dio mesede, hau teorikoki egoera eta kontsiderazio oso garrantzitsu batzuk isilpean gordetzean babesten baita; esate baterako, osorik aipatu dugun Engelsen pasarteko “laburpenean” azaltzen direnak ezkutatuz.

Lehenik eta behin, Engelsek pasarte honen hasieran bertan dio, boterea hartzen duenean, proletalgoak “honekin berekin, Estatua bere gisan suntsitzen duela”. Ez da ohikoa honek esan nahi duenez pentsatzen geratzea. Arruntena honetaz erabat ahaztea da, edo bestela Engelsen “ahultasun hegeliar” baten moduko zerbait bezala hartzea. Egia esan, hitz hauek iraultza proletario handienetako baten esperientzia gordetzen dute, 1871ko Parisko komunaren esperientzia, baina honetaz bere tokian hitz egingo dugu xehetasunez. Egia esan, Engels hemen iraultza proletarioak *burgesiaren* Estatua “suntsitzeaz” mintzatzen da; aldiz, Estatuaren iraungipenari buruzko hitzak, iraultza sozialistaren *ondorengo* Estatu *proletarioaren* hondarrei buruzkoak dira. Engelsen arabera Estatu burgesa ez da “iraungitzen”, baizik eta proletalgoak “suntsitu” egiten du

iraultzan. Iraungitzen dena, iraultza honen ondoren, Estatua edo erdiestatu proletarioa da.

Bigarrenik, Estatua “errepresio indar berezi” bat da. Definizio bikain eta oso sakon hau, Engelsek hemen argitasunik osoenarekin ematen digu. Eta hemendik ondorioztatzen da burgesiaren langileenganako “errepresio indar berezia”, aberaski gutxi batzuek milioika langileenganako dutena, langileen burgesiarenganako “errepresio indar berezi” bategatik (proletalgoaren diktadura) ordezkatu behar dela. Honetan datza hain zuzen ere “Estatua bere gisan suntsitzea”. Honetan datza hain zuzen ere gizartearen izenean ekoizpen baliabideen jabetza hartzearen “ekintza”. Eta bere kabuz begi bistakoa da, *horrelako ordezkapen* bat, indar berezi batena (burgesa) beste bategatik (proletarioa), ezin daitekeela bideratu, inondik inora, “iraungipenaren” formaren barnean.

Hirugarrenik, Engelsek, Estatuaren “iraungipenaz” eta —oraindik hitz plastikoago eta grafikoago batekin— lokartzeaz hitz egiten duenean, argitasun eta zehaztasun osoz, Estatuak gizartearen izenean ekoizpen baliabideen jabetza hartu osteko garaiaz ari da, hau da, iraultza sozialistaren ondorengo garaiaz. Denok dakigu “Estatuaren” forma politikoa, garai honetan, demokraziarik osoena dela. Baina, marxismoa lotsagabeki desitxuratzen duten oportunistetako bati berari ere ez zaio burura etortzen, ondorioz, Engelsek hemen demokraziaren lokartzeaz eta iraungipenaz hitz egiten duela. Honek, lehen begiradan, oso arraroa dirudi. Baina hau, soilik demokrazia ere Estatu bat dela, eta, ondorioz, Estatua desagertzen denean demokrazia ere desagertu egingo dela ulertzen ez duenarentzat da “ulergaitza”. Estatu burgesa iraultzak bakarrik “suntsi” dezake. Estatua orokorrean, hau da, demokraziarik osoena, “iraungitu” bakarrik egin daiteke.

Laugarrenik, bere tesi nabarmena formulatzean: “Estatua iraungitu egiten da”, Engelsek jarraian, modu konkretu batean, tesi hau oportunisten aurka nahiz anarkisten aurka zuzentzen dela azaltzen du. Hau egitean, Engelsek lehen mailan kokatzen du, oportunisten aurka zuzendurik doan “Estatuaren iraungipenari” buruzko tesiaren ondorio hori.

Apustu egin liteke, Estatuaren “iraungipenari” buruz irakurri edo entzun duten hamar mila pertsonetatik bederatziehun

eta laurogeita hamarrek ez dakitela edo erabat ahaztu egiten dutela, Engelsek tesi honetatik ateratako ondorioak ez zituela anarkisten aurka bakarrik *zuzendu*. Eta falta diren hamar pertsonetatik, litekeena da bederatzik “herri Estatu askea” zer den eta zergatik kontsigna hau erasotzea oportunistak erasotzea den ez jakitea. Horrela idazten da historia! Horrela egokitzen da oharkabean doktrina iraultzaile handia nagusi den filisteismora. Anarkisten aurkako ondorioa milaka bider errepikatu da, zabartu egin da, buruetan modurik sinplifikatuean sarrarazi da, aurreiritzi baten sendotasuna hartu du. Baina oportunisten aurkako ondorioa ezkutatu eta “ahaztu” egin dute”!

“Herri Estatu askea” Alemaniako sozialdemokraten aldarrikapen programatiko bat eta modan zegoen kontsigna bat zen 70. hamarkadan. Kontsigna honetan ez dago eduki politiko txikienik ere, demokraziaren kontzeptuaren deskripzio filistear eta enfatiko batetik kanpo. Enegls prest zegoen agitazioaren ikuspuntutik kontsigna hau “denbora jakin batez justifikatzeko”, honekin legalki errepublika demokratikoa adierazten zen heinean. Baina kontsigna hau oportunista zen, ez bakarrik aditzera demokrazia burgesaren apaintze bat ematen zuelako, baita orokorrean Estatu ororen kritika sozialista ulertzeko ezintasuna adierazten zuelako ere. Gu errepublika demokratikoaren aldekoak gara, proletalgoarentzat kapitalismoan dagoen Estatu formarik hoberena den heinean, baina ez daukagu inongo eskubiderik, errepublika burgesik demokrati-koenean ere, herriaren zoria soldatapeko esklabutza dela ahazteko. Are gehiago. Estatu oro klase zapalduaren “errepre-siorako indar berezi” bat da. Horregatik, Estatu *oro*, ez da ez herrikoa ez askea. Marxek eta Engelsek behin eta berriz azaldu zien hau beren alderdiko kamaradei 70. hamarkadan.

Bosgarrenik, Engelsen idazlan honetan bertan, denek gogoratzen dutena Estatuaren iraungipenaren ideia izanik, pasarte bat dago iraultza biolentoaren garrantziari buruz. Engelsek honen paperaren azterketa historikoa iraultza biolentoaren benetako gorespen bat bihurtzen du. Hau “ez du inork gogoratzen”. Alderdi sozialista garaikideetan ez da ohikoa ideia honen garrantziari buruz hitz egitea ezta pentsatzea ere: ideia hauek ez dute paperik jokatzen masen arteko eguneroko

propagandan eta agitazioan. Eta, hala ere, Estaturen “iraungipenarekin” atxikirik daude eta honekin osotasun harmoniko bat osatzen dute.

Hona hemen Engelsen pasartea:

“...Biolentziak historian (gaizkiaren eragileaz gain) beste paper bat jokatzen duenaz, paper iraultzaile bat; Marxen hitzetan, gizarte zahar ororen emagina denaz, zeinak bere barrenetan beste berri bat daraman; biolentziaren laguntzaz baliatuz mugimendu sozialak bidea irekitzen eta forma politiko hilak eta fosilizatuak hausten dituenaz, horretaz guztiaz Düh-ring jaunak ez du hitz bat bera ere esaten. Soilik hasperenen eta aieneen artean onartzen du, sistema zapaltzailea eraisteko akaso biolentzia beharrezkoa denaren aukera, —gauza tamalgarria, ohartu zaitezte!— honen erabilera orok, bere arabera, honetaz baliatzen dena desmoralizatzen baitu. Eta hau esaten da, iraultza garaile baten emaitzatik etortzen den aurrerapen moral eta intelektual handiaz gain! Eta hau esaten da Alemanian, non herriari inposatua izan dakioken talka biolento batek, gutxienean, Hogeita Hamar urteetako gerraren⁶ umilazioaren ondorioz kontzientzia nazionalan sartu den makurkeria izpiritu guztia errotik ateratzearen abantaila edukiko lukeela. Eta arrazonamendu hauek, ilunak, txepelak, inpotenteak, apaizenen parekoak, historiako alderdirik iraultzaileenari eskaintzen ausartzen dira?” (193. orr, hirugarren argitalpen alemaniarra, IV. Kapituluaren amaiera, II. zatia).

Nola da posible doktrina bakar batean iraultza biolentoren gorespen hau, Engelsek 1878tik 1894arte, hau da, bere bizitzako azken egunera arte, sozialdemokrata alemaniarrei behin eta berriz azaldu ziena, Estatuaren “iraungipenaren” teoriarekin bateratzea?

Orokorrean, bi gauzak eklektizismoaren laguntzaz bateratzen dira, printzipiorik gabe, modu sofistikatu batez edo kapritxoaren arabera (edo Boteredunen gustuaren arabera) erauziz,

6. *Hogeita hamar urtetako gerra (1618-1648)*: Europako lehenengo gerra izan zen. Europar Estatuetakoko talde desberdinen arteko kontraesanen areagotzeak eragin zuen eta protestante eta katolikoen arteko gerraren forma hartu zuen. Batez ere Alemaniako lurraldeetan burutu zen gerra hau, gerrako partaideen esplotazio eta harrapakaria nahien eremua izanik. Borrokari Westfaliako bake hitzarmenarekin eman zitzaion amaiera.

izan arrazonamendu bat zein bestea; eta lehen mailan jarrazten da, kasuen ehuneko laurogeita hemeretzi, ez bada gehiago, hain zuzen ere “iraungipenaren” tesia. Dialektika eklektizismoagatik ordezkutzen da: gure garaietako literatura sozialdemokratak marxismoaren aurrean duen jarrerarik ohikoena eta orokortuena da. Ordezkapen hauek ez dute, egia esan, ezer berririk; filosofia grekoaren historian ere ikusi ahal izan dira. Marxismoa oportunistoagatik ordezkatzean, eklektizismoak, bere burua dialektika bezala aurkeztuz, errazago engainatzen ditu masak; itxurazko asebetetze bat ematen die, prozesuaren aspektu guztiak, garapenaren tendentzia guztiak, eragin kontraesankor guztiak, etab. kontuan hartzen dituela ematen du, benetako orduan ez duenean garapen sozialaren prozesuaren inongo interpretazio osaturik eta iraultzailerik ematen.

Aurrerago esan dugu, eta xehetasun handiagoz frogatuko dugu gure hurrengo azalpenean, iraultza biolentoaren ezinbestekotasunari buruzko Marx eta Engelsen doktrinak Estatu burgesarari egiten diola erreferentzia. Hau ezin daiteke Estatu proletarioagatik (proletalgoaren diktaduragatik) ordezkatu “iraungipenaren” bidez, soilik, lege orokor bezala, iraultza biolentoaren bidez baizik. Engelsek honi eskaintzen dion gorespena, eta Marxen adierazpen mordoeekin guztiz bat datorrena (gogora ditzagun *Filosofiaren Miseriaren* eta *Manifestu Komunistaren* amaierak iraultza biolentoaren ezinbestekotasunaren adierazpen arro eta argiarekin; gogora dezagun 1875eko *Gotha Programaren Kritika*, jada ia hogeita hamar urte pasa zirenean Marxek programa honen oportunistoa larrutzen duenean⁷), aipaturiko gorespen honek ez du ezer “suhartsutik”, ez deklamaziotik, ez irtenbide polemikotik. Masak *hemen*, hain zuzen ere iraultza biolentoaren ideia honetan,

7. *Gotharen Programa*: Alemaniako Langile Alderdi Sozialistaren programa. Ordura arte Alemanian bi alderdi sozialista zeuden: eisenachetarrak, (ideologikoki Engelsen eta Marxen eragindakoak) eta lassallearrak eta 1875ean Gothako Kongresuan elkartu eta programa hau onartu zuten. Programa oportunistak zen, eisenachetarrek atal garrantzitsuetan lassalletarrei kontzesioak egin baitzizkien eta hauen formulazioak onartu baitzituzten. Hau dela eta Marxek eta Engelsek Gothako programa gogor kritikatu zuten atzera pausotzat ikusten baitzuten 1869ko eisenachetarren programarekin alderatuta.

sistematikoki hezteko beharrak, Marxen eta Engelsen doktrina *ororen* oinarria osatzen du. Gaur egun nagusi diren korronte sozial-chauvinistak eta kautskiarrak doktrina honen aurka eginiko traizioa, bereziki agerian geratzen da bai batzuen bai besteen aldetik, propaganda *honen* eta agitazio honen ahazmenean.

Ezinezkoa da Estatu burgesa Estatu proletarioagatik ordezkatzea iraultza biolento bat gabe. Estatu proletarioaren abolizioa, hau da, Estatu ororen abolizioa, iraungipen prozesu batekin bakarrik da posible.

Marxek eta Engelsek ideia hauek modu zorrotz eta konkretu batez garatu zituzten, egoera iraultzaile bakoitza banan-banan ikertuz, iraultza bakoitzaren esperientziatik ateratako ikaspenak aztertuz. Beren doktrinaren zati hau aztertzerara pasako gara, dudarik gabe, garrantzitsuena baita.